

Tissitulva ja tasa-arvon takatalvi

Tasa-arvon mallimaa Suomi viettää juhlavuotta. Suomi oli ensimmäinen maa, jossa naiset käyttivät täysimittaisesti äänioikeuttaan ja vaalikelpoisuuttaan sata vuotta sitten vuonna 1906. Vuonna 2006 tasa-arvon mallimaassa Suomessa, missä naiset käyvät töissä ja lapset päivähoidossa, ollaan sokeita tasa-arvo-ongelmille!

ENSINNÄ MEILLÄ on tasa-arvon kesto-ongelmat. Naisten ja miesten väliset palkkaerot eivät tahdo kaventua ja naisten euro on edelleen noin 80 senttiä. Tutkimusten mukaan naiset uurastavat huomattavasti miehiä useammin pätkätyösuhteissa. Perhevapaiden kulujen tasaamispyrkimykset eivät etene. Lapsiperheiden arjen pyöritys jää naisten harteille. Naiset eivät etene johtopaikoille työelämässä.

Tasa-arvon kesto-ongelmien rinnalle on viimeisen vuosikymmenen aikana noussut myös uusia tasa-arvokysymyksiä. Esimerkiksi naisiin kohdistuva väkivalta ja naiskauppa ovat tilastojen valossa mielummin lisääntyviä kuin vähentyviä ilmiöitä täällä tasa-arvon mallimaassa. Julkisen tilan pornografisoituminen nakertaa sukupuolten välistä tasa-arvoa. Millaista naiskuvaa välittää lööppien ja mainosjulisteiden tissitulva?

KUULEN JO, kuinka moni lukija kehottaa tässä kohtaa muistamaan, että asiat ovat ongelmista huolimatta meillä kuitenkin hyvin, jos vertaa muuhun maailmaan. Niin ovat – tavallaan.

Jos vertaillaan lasten päivähoitoa tai naisten työssäkäyntimahdollisuuksia, mallimaa Suomi toki pärjää tasa-arvovertailuissa muiden maiden kanssa. Mutta jos tasa-arvoa tutkitaankin muiden tasa-arvopoliittikan alueiden osalta, mallimaailuusio särkyy. Esimerkiksi kelpaa vaikkapa yllämainittu naisiin kohdistuva väkivalta, jossa suomalaiset tilastot ovat karmua luettavaa.

Naisten sata vuotta jatkunut poliittinen osallistuminen ei siis ole poistanut tasa-arvo-ongelmia. Näitä ongelmia ei nyky-Suomessa kuitenkaan huomata. Usko toteutuneeseen tasa-arvoon sokeuttaa ja peittää tasa-arvo-ongelmat alleen. Tasa-arvopuhe tuudittaa yhtä lailla miehet ja naiset tasa-arvokuvitelmaan. Tässä ilmapiirissä muutoksen vaatiminen on vaikeaa, minkä tasa-arvon puolesta puhumaan nousevat usein kokevat nahoissaan.

MITÄ SITTEN pitäisi tehdä? Ensinnäkin tasa-arvon parantaminen pitää nähdä tärkeäksi yhteiseksi kehitystavoitteeksi suomalaisessa yhteiskunnassa. On aika lopettaa puhe ”lasikatoista” ja ”mustista aukoista”, joihin naiset työelämässä ”törmäävät” tai ”hukkuvat”. Näissä puheissa naiset aktiivisina toimijoina katoavat ja joutuvat tahdottomien voimien vietäviksi.

Sen sijaan pitäisi tarkastella mallimaa-Suomen monimutkaisia rakenteita ja hierarkioita, jotka usein ovat piilossa kaikilta. Naiset eivät ”tule mieleen”, kun etsitään sopivia puhujia tilaisuuksiin tai hoitamaan viransijaisuuksia. Suomalainen saunanlauteilla tehtyjen hyvä veli -päätösten perinne on jättänyt päätökset naisilta ja naiset päätöksentekijöiltä pimennon.

Tällaista piilosyrjintää on tietenkin vaikeampaa dokumentoida kuin vaikkapa väkivaltaa tai palkkaeroja, siis avointa syrjintää. Moni tutkimus on kuitenkin osoittanut, että tasa-arvoharha vallitsee juuri niin kauan kuin piilosyrjintää ei onnistuta nostamaan esiin. Tarvitaan läpinäkyvyyttä, yhteisiä pelisääntöjä. Esimerkiksi Helsingin yliopiston valtio-opin laitoksella alkoi kunnan kuohunta, kun tasa-arvotutkimus kirjasi paperille, että laitoksen 17 korkeimman viranhaltijan joukossa oli yksi nainen.

SIIS HYVÄT naiset ja miehet. 100-vuotisjuhlan nimissä: käytetään äänioikeutta sukupuolten välisen tasa-arvon takatalven taltuttamiseen. Tunnustetaan ja tunnistetaan tasa-arvo-ongelmat. Mietitään omassa ympyröissämme – työssä ja vapaa-ajalla – millaiset totutut tavat ja rakenteet haittaavat tasa-arvon toteutumista ja ryhdytään toimiin, jotta tilanne muuttuisi. Helsingin yliopiston valtio-opin laitoksella viransijaisuudet laitettiin avoimeen hakuun sen sijaan, että perinteiseen malliin mietittäisiin, kuka voisi olla ”sopiva” viranhaltija. Johan alkoi löytyä päteviä naisia.

Kirjoittaja on poliittisesta historiasta väitellyt valtiotieteiden tohtori